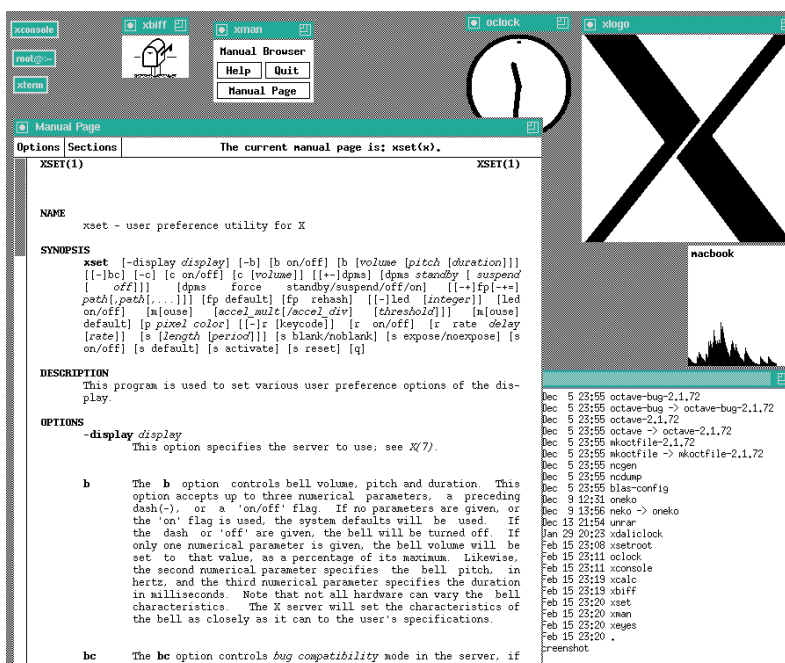

واسط گرافیکی کاربر

لینوکس به عنوان یک سیستم عامل میزکار یا همان دسکتاپ، نیازمند واسط گرافیکی کاربر یا GUI می باشد. یادگیری و استفاده از GUI لینوکس بسیار ساده و راحت است. با وجود شباهت هایی که بین محیط گرافیکی دسکتاپ لینوکس با ویندوز و مکینتاش وجود دارد، یک تفاوت اساسی نیز در این میان مشهود است و آن حق انتخاب _ یا انتخاب هایی است که شما درباره قسمت های گرافیکی و چگونگی ترکیب آنها با یکدیگر دارید.

GUI های لینوکس از ۳ قسمت تشکیل شده اند :

- اولین بخش آن X Window System است، که یک سیستم نرم افزاری و یک پروتکل شبکه می باشد که وظیفه آن تأمین یک واسط گرافیکی کاربر (GUI) می باشد.
- دومین قسمت Window Manager است که بر روی X قرار می گیرد. این قسمت در واقع این امکان را به شما می دهد که بیش از یک برنامه کاربردی GUI را اجرا کنید. بدون این بخش شما توانایی جابه جایی پنجره ها، تغییر اندازه آنها و کارهای مشابه دیگر را نخواهید داشت.
- سومین قسمت محیط میزکار یا Desktop Environment نامیده می شود. این قسمت نیز مانند Window Manager بر روی X قرار می گیرد و ویژگی هایی دارد که به لینوکس امکان مجتمع سازی کاربرد ها را می دهد. (همانند COM و OLE در دنیای مایکروسافت). علاوه بر این Desktop Environment های Window Manager را توسعه می دهد به طوریکه بتواند بیشتر امکانات و کاربردهای GUI را به کاربران لینوکس ارائه دهد. که از آن جمله می توان به محیط های KDE و GNOME اشاره کرد.

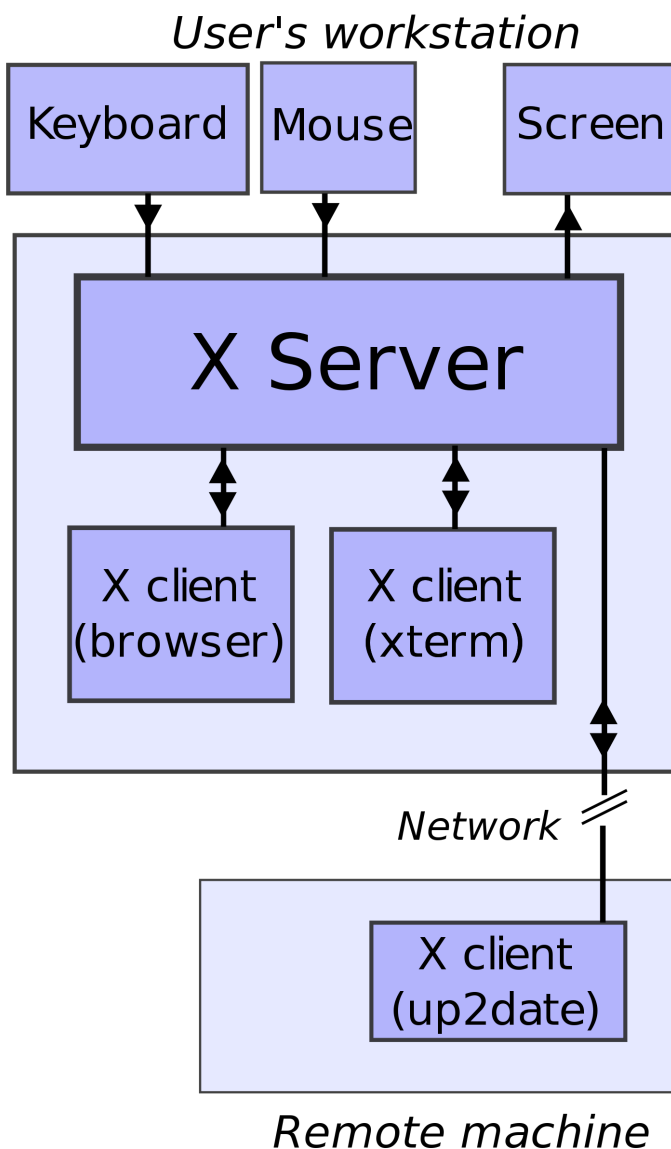

تاریخچه X

X در سال ۱۹۸۴ در دانشگاه MIT به وجود آمد. نسخه کنونی پروتکل X یعنی X11 در سپتامبر ۱۹۸۷ ظاهر شد. بنیاد X.Org این پروژه را براساس مرجع پیاده سازی شده کنونی هدایت می کند و سرویس دهنده X.Org به عنوان نرم افزار آزاد و منبع باز تحت مجوز MIT در دسترس می باشد.

در ۱۹۸۴، باب شیفلر و جیم گتسی اصول اولیه ایکس را به این صورت تدوین کردند:

- هیچ قابلیت جدیدی اضافه نکنید مگر اینکه برنامه نویسی بدون آن قابلیت نتواند برنامه واقعی اش را تمام کند.
 - اهمیت تصمیم گیری در این مورد که برنامه چه چیزی قرار نیست باشد، همانقدر مهم است که برنامه چه چیزی قرار است باشد. لازم نیست به همه نیازهای جهان پاسخ دهید. نکته مهم این است که برنامه قابل توسعه باشد تا بعدها بتوان با حفظ سازگاری، آن را پیش برد.
 - تنها چیزی که از تعمیم دادن بر مبنای یک مثال بدتر است، تعمیم دادن بدون وجود حتی یک مثال است.
 - اگر مشکل کاملا درک نشده باشد، بهترین کار این است که هیچ جوابی داده نشود.
 - اگر می توانید ۹۰٪ خواسته ها را با ۱۰ درصد کار جواب دهید، از راه حل ساده تر استفاده کنید.
 - تا جایی که ممکن است، پیچیدگی را ایزوله کنید.
 - به جای خط مشی، مکانیزم ارائه دهید. به طور عام، خط مشی رابط کاربری را به کلاینت ها بسپارید.
- در طول توسعه X11، قانون اول به این شکل تغییر کرد: «هیچ قابلیت جدیدی اضافه نکنید مگر اینکه برنامه ای واقعی را بشناسید که به آن نیاز داشته باشد.»

مفاهیم اساسی

همانطور که پیش از این گفته شد، X تنها یکی از سه قسمت نرم افزار است که لینوکس برای داشتن GUI بر روی سیستم به آن احتیاج دارد. اما در اصل یک بخش اساسی محسوب می شود. در واقع X تنها جعبه ابزاریست که ابزار گرافیکی اصلی را شامل می شود. به عنوان مثال اگر فردی بخواهد یک برنامه پردازشگر متن بنویسد، باید بداند چگونه متن را روی صفحه نمایش دهد و فونت ها و اندازه متن به چه ترتیبی باشد. و یا شاید نیاز به کشیدن خطوطی برای ایجاد جدول باشد. و این جاست که X به درد می خورد، X دارای API هایی است که قادرند متن را با فونت و فرمان های داده شده برای رسم خطوط نمایش دهند.

خود X از سه قسمت اصلی تشکیل شده است:

- سرور X
- مجموعه ای از کتابخانه های گرافیکی
- مجموعه ای از برنامه های کاربردی گرافیکی که معمولاً از کتابخانه های گرافیکی استفاده می کنند.

سرور X چیست؟

در لینوکس و سایر سیستم عامل های شبه یونیکس (Unix-like) برای نمایش گرافیک از یک سیستم سرویس دهنده - سرویس گیرنده یا client-server استفاده می شود. سرور X برنامه ای است که اطلاعات را از صفحه کلید و ماوس کاربر دریافت می کند و در مانیتور نمایش می دهد. سرویس گیرنده یا client نیز برنامه ای است که فعالیت های کاربر را به سرور X می فرستد، مانند تکان دادن ماوس.

در واقع وقتی شما یک لینوکس با محیط گرافیکی نصب می کنید همزمان یک شبکه ی داخلی نصب کرده اید. توجه داشته باشید که سرور X می تواند در کامپیوتر دیگری در یک شبکه دیگر نصب شود و شما از طریق آدرس دهی به آن سرور دسترسی داشته باشید. در حقیقت این روش Client-Server بودن نمایش در یونیکس این مزیت را به همراه دارد که شما می توانید سرور X را در جایی دیگر بر روی سیستم عاملی دیگر اجرا کنید و از طریق Xclient به آن سیستم وصل شوید، مانند این که پشت همان کامپیوتر راه دور نشسته اید.

انواع سرور X

همان طور که در بخش های قبل توضیح داده شد X یک سیستم نرم افزاری و یک پروتکل شبکه می باشد بنابراین هر شخص یا شرکتی می تواند برنامه ای بنویسد که نقش Xserver را ایفا کند. انواع مختلفی X سرور وجود دارد که بعضی تجاری هستند بعضی غیر تجاری، از انواع غیر تجاری می توان Xfree86 و X.Org را نام برد و از انواع تجاری می توان به محصولات دوشرکت [Xi Graphics](#) و [Metro Link](#) اشاره کرد. در حال حاضر در اغلب توزیع های گنو/لینوکس از X.Org استفاده می شود.

اجرای X

برای اجرای x کفایت بعد از نصب و تنظیم ابتدا در حالت متنی وارد سیستم شوید (login) و سپس در مقابل اعلان فرمان بنویسید startx با این کار سرور X در کامپیوتر شما اجرا خواهد شد.

مفهوم مدیر پنجره یا Window Manager

بعد از اجرای X server شما می توانید بدون وارد شدن به مدیر پنجره به راحتی اغلب برنامه ها را اجرا کنید، اما خواهید دید که هیچ امکانی برای بزرگ و کوچک کردن پنجره ها وجود ندارد، از طرفی شما نمی توانید چند پنجره را هم زمان مدیریت کنید، بنابراین به یک مدیر پنجره یا Window Manager احتیاج خواهید داشت. وظیفه ی مدیر پنجره رسم خطوط اطراف پنجره هاست و فراهم آوردن قابلیت تغییر اندازه پنجره ها، وظیفه ی دیگر یک مدیر پنجره انتخاب پنجره ی فعال است، پنجره ای که شما در آن کار می کنید و اغلب رنگ قسمت بالای آن (title bar) پررنگ تر از سایر پنجره هاست را پنجره ی focus شده می گویند. در حال حاضر در سیستم عامل های مختلف انواع زیادی focus وجود دارد از جمله:

۱. click-to-focus

پنجره ای انتخاب می شود که بر روی آن کلیک شده است.

۲. focus-follow-mouse

پنجره ای انتخاب می شود که ماوس بر روی آن قرار دارد و نیازی به کلیک نیست، هر جا که ماوس شما باشد آن پنجره فعال می شود و titlebar آن پررنگ تر از سایرین نمایش داده می شود.

بسیاری از مدیر پنجره ها منوهای برای تنظیم مدیر پنجره و پنجره ها در اختیار کاربران قرار می دهند که اغلب با یک کلیک راست بر روی میز کار قابل دسترسی است. از جمله امکاناتی که اغلب مدیر پنجره ها در لینوکس فراهم آورده اند امکان pager است. pager یک برنامه است که به شما این امکان را می دهد که بتوانید از بیش از یک محیط کار (workspace) در صفحه ی نمایش استفاده کنید، برای نمونه در یکی لغت نامه و در دیگری یک برنامه ی تایپ را اجرا کنید و با این تقسیم کار از شلوغ شدن محیط کارتان جلوگیری کنید.

باید توجه داشته باشید که یک مدیر پنجره نمی تواند محتوای پنجره ها را مدیریت کند. منظور از محتوا دکمه ها و

منوهای خود برنامه است مانند منوی file یا دکمه ی OK که در اغلب برنامه ها جود دارد.

چند نمونه مدیر پنجره

در این بخش به چند نمونه از مدیر پنجره در لینوکس اشاره خواهیم کرد.
KWin: این مدیر پنجره بخشی از محیط میز کار KDE می باشد که وظیفه ی مدیریت پنجره در این محیط را دارد.

Metacity: این مدیر پنجره اغلب در محیط میز کار GNOME استفاده می شود و در واقع مدیر پنجره ی پیش فرض گنوم به شمار می آید. برای اطلاعات بیشتر در باره ی این مدیر پنجره می توانید به آدرس مقابل مراجعه کنید:
<http://www.gnome.org/softwaremap/projects/metacity>

Xfwm: این مدیر پنجره در محیط میز کار Xfce استفاده می شود.

Sawfish: این مدیر پنجره در محیط میز کار GNOME نسخه های 1.2 تا 1.4 پیدا می شود و در حال حاضر از آن کمتر استفاده می شود. برای اطلاع از این میز کار نیز می توانید به این آدرس مراجعه کنید:
<http://sawmill.sourceforge.net>

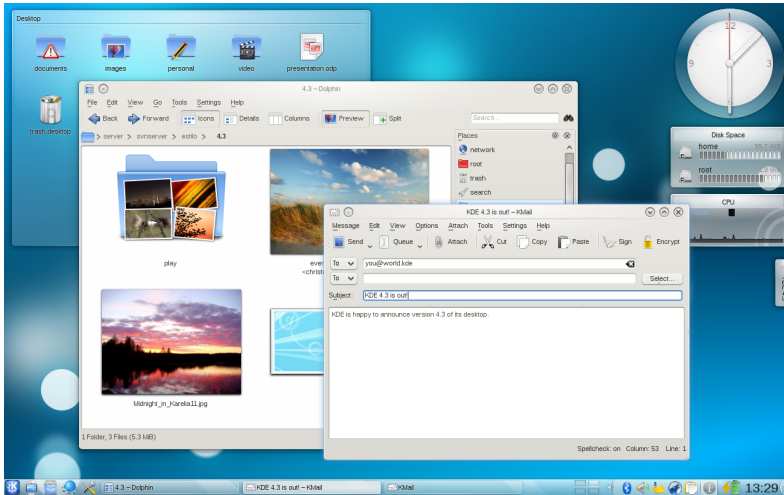
IceWM: این مدیر پنجره (window manager) با وجود حجم کم آن قابلیت های بسیار زیادی در اختیار استفاده کنندگان قرار می دهد مانند pager (پیجوا!) یا مدیریت آسان پنجره ها. برای کسب اطلاعات بیشتر به سایت رسمی آن در www.icewm.org مراجعه فرمایید.

WindowMaker: این مدیر از واسط قدیمی NeXT الهام گرفته و ظاهری شبیه به آن دارد، هدف این مدیر پنجره فراهم آوردن محیطی است با حجم کم مانند IceWM که به حافظه ی کمتری نیاز داشته باشد. این مدیر پنجره می تواند به عنوان مدیر پنجره ی محیط میز کار KDE قرار بگیرد. (به جای KWM) برای اطلاعات بیشتر به صفحه ی اصلی آن در www.windowmaker.org مراجعه کنید.

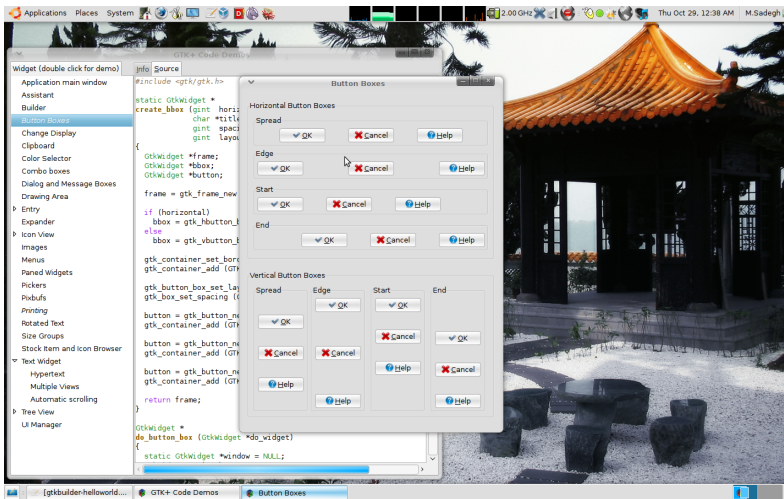
محیط میز کار یا Desktop Environment چیست؟

Desktop Environment یا ترجمه ی فارسی آن که «محیط میز کار» گفته می شود و اغلب با مخفف DE مشخص می شود همان طور که Window Mnager با WM نمایش داده می شود.
یک مدیر پنجره با این که ابزاریست مفید اما نمی تواند یک واسط کاربر گرافیکی (GUI) مناسب را تدوین کند. کاربران Mac OS یا OS/2 یا Windows با محیط GUI کار کرده اند و می دانند در چنین محیطی ابزارهای بسیاری در دست دارند تا با آنها کار کنند. از ابزار تنظیم گرفته تا ابزاری برای نمایش ساعت یا ماشین حساب یا ویرایشگر متن یکی از ویژگی های جالب این محیط ها تنظیم یک فونت خاص برای هر برنامه است.
یک محیط میز کار تمام این مسائل را حل می کند و میزکاری مشابه و حتی بهتر از windows در اختیار شما قرار می دهد، در واقع Desktop Environment ها یک واسط گرافیکی کامل در اختیار شما قرار می دهند.

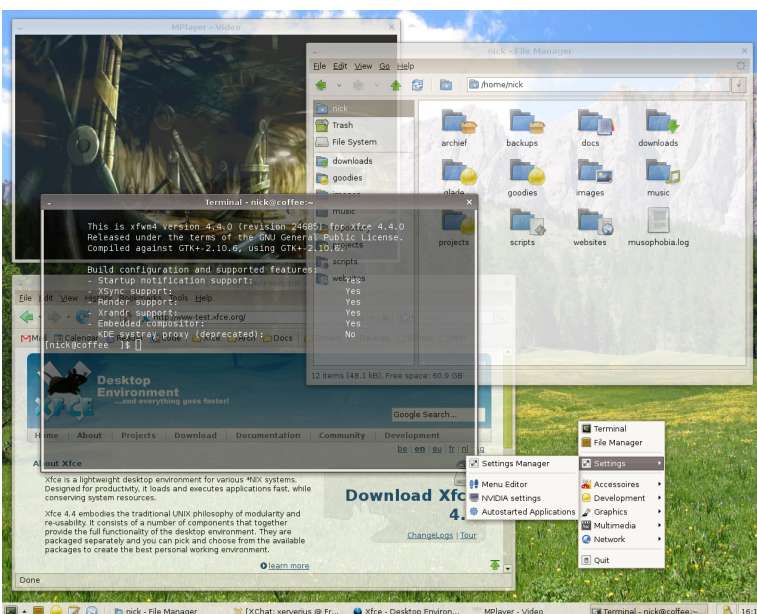
محیط های میز کار مشهور در گنو/لینوکس

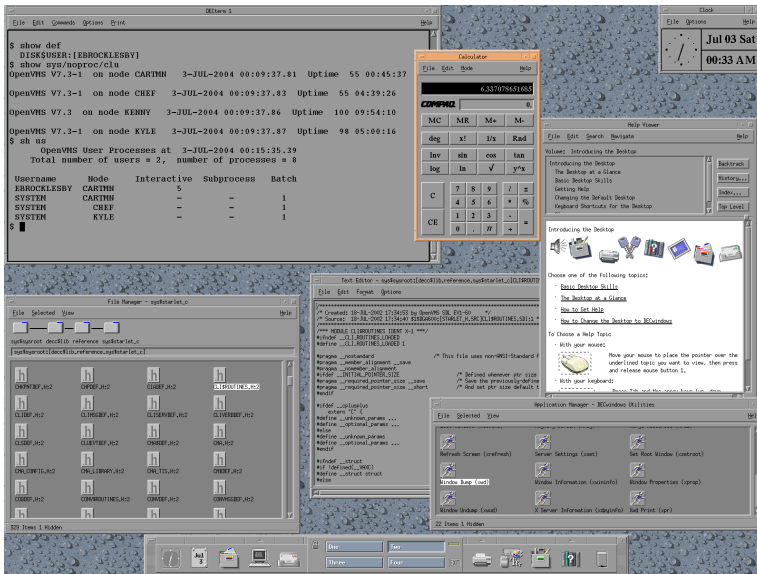
KDE: (تلفظ کنید: کی دی ای) این میز کار که مخفف **K Desktop Environment** می باشد یکی از محبوب ترین میز کارهای لینوکس به شمار می آید که از مدیر پنجره‌ی پیش فرض **KWin** استفاده می کند و از **Widgetset** های **Qt** برای نمایش پنجره ها و محتوای آن ها بهره می برد. برای کسب اطلاعات بیشتر در باره ی این میز کار به سایت رسمی آن یعنی www.kde.org مراجعه کنید.

GNOME: (تلفظ کنید: گنوم) این میز کار نیز که مخفف **GNU Network Object Model Environment** است از دیگر محیط های میز کار محبوب لینوکس کار هاست که مانند **KDE** در توزیع های فراوانی به صورت پیش فرض تعبیه شده است. و از مدیر پنجره‌ی **Metacity** به همراه **widgetset** های **GTK+** استفاده می کند. برای کسب اطلاعات بیشتر به سایت رسمی آن یعنی www.gnome.org مراجعه کنید.

Xfce: (تلفظ کنید: ایکس اف سی ئی) این میز کار که یک میز کار خلاصه و جمع و جور است، با حجم کم و نیازمندی های سخت افزاری پایین تر نسبت به **GNOME** و **KDE** یکی از میز کارهای مشهور لینوکس است. این میز کار از **Widgetset** های **GTK+** استفاده می کند. برای اطلاعات بیشتر به سایت مادر در www.xfce.org مراجعه فرمایید.

CDE : تا کنون در باره ی محیط های میز کار بازمتن سخن به میان آوردیم اما محیط CDE یک محیط تجاری یا Commerical است که در یونیکس های تجاری استفاده می شود. CDE مخفف Common Desktop Environment است و از widgetset های Motif استفاده میکند. برای اطلاعات بیشتر به سایت www.xig.com مراجعه فرمایید.

اجرای یک محیط میز کار

برای اجرای این محیط های میز کار اگر از KDM و GDM استفاده می کنید با اجرای X به طور خودکار یکی از این دو اجرا شده و از شما می پرسند که به کدام میز کار هدایتان کنند ، اما اگر از GDM و KDM استفاده نمی کنید ، بعد از ورود از طریق خط فرمان و دیدن اعلان خط فرمان می توانید برای دسترسی به KDE تاپ کنید `startkde` . بعد از اجرای این دستورات محیط های میز کار شما بالا آمده و شما می توانید از آن ها استفاده کنید. برای شروع می توانید از منوی آن ها کمک بگیرید ، به منوی KDE که در سمت چپ و پایین قرار دارد K menu می گویند که اغلب یک K بزرگ بر روی آن است و به منوی GNOME که اغلب یک G است که نشان ی گنوم است بر روی آن دیده می شود G menu گفته می شود. برای کار با فایل ها نیز برنامه ای در هر محیط میز کار تعبیه شده که به FileManager یا مدیر فایل مشهور است مانند Dolphin در KDE و Natilus در GNOME البته مدیران فایل دیگری نیز وجود دارند و این مدیران فایل یا فایل منیجرها را می توان در محیط های دیگر نیز استفاده کرد برای نمونه از ناتیلوس در KDE استفاده کرد.

مفهوم Widget Set

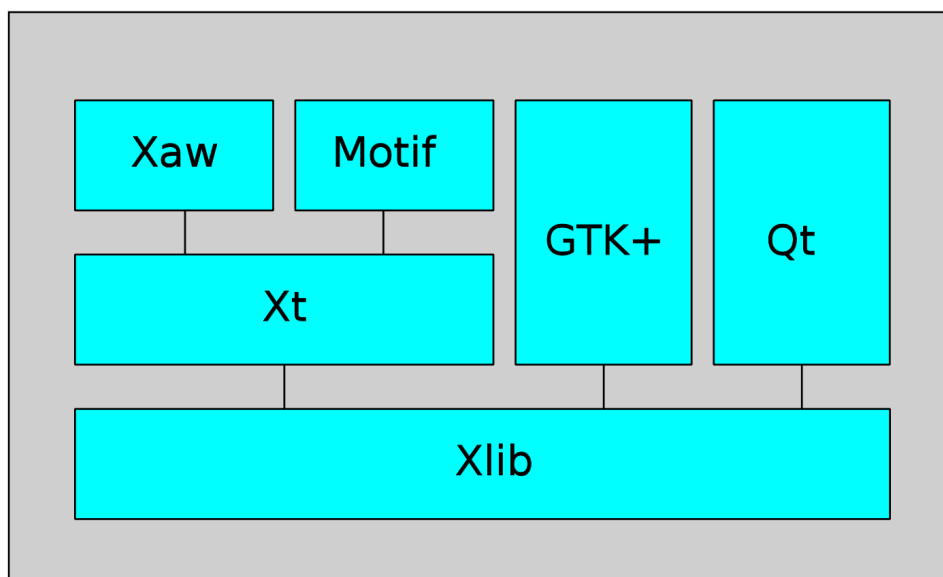
تا این جا درباره ی مفاهیم پایه ای سخن گفتیم مفاهیمی که توسط آن ها دانستید که چگونه پنجره ها و محیط گرافیکی بر روی صفحه نمایش شما دیده می شوند ، اکنون به بخش دیگری از این مطالب می پردازیم ، یکی از مهم ترین اجزای هر میزکاری پنجره ها، منوها و جعبه های گفتگو هستند ، مدیریت این بخش ها را WidgetSet ها به عهده دارند. یکی از مهم ترین مفاهیم که روش نمایش و رفتار منوها و جعبه های گفتگو را در X سرور تعریف می کند ابزارهای برنامه نویسی به نام Widget set هستند ، Widget set ها در واقع محتویات درون پنجره را کنترل می کنند . گاهی در برنامه ای برای انتخاب گزینه ها از منو حتما باید دکمه ی ماوس خود را پایین نگاه دارید اما در برخی برنامه ها نیازی به این کار نیست و با حرکت ماوس بر روی گزینه های منوها گزینه ها انتخاب می شوند، این همان widget set است که این رفتارها را تعریف می کند . البته در سیستم عامل گنو/لینوکس هر برنامه ای می تواند از widget set های خود استفاده کند ، برای نمونه شما در محیط میزکار GNOME برنامه ی [gaim](#) و [xpdf](#) را بایکدیگر مقایسه کنید ، هر کدام به نحوی منوها و پنجره ها را مدیریت می کنند این به این دلیل است که هر کدام از یک سری widget استفاده می کنند .

در حال حاضر دو سری از widget set ها هستند که بسیار محبوبند ، یکی widget set های Qt و دیگری widget set های [GTK+](#) است. گفتن این نکته نیز لازم است که در محیط های قدرتمندی چون [KDE](#) یا [GNOME](#) شما می توانید نوع widget set های مورد استفاده را تغییر بدهید . شاید شنیده باشید که می گویند «برنامه ای برای KDE

نوشته شده است» یا «برنامه ای برای GNOME نوشته شده است» مفهوم این جملات آن است که برنامه ی اول از Qt و برنامه ی دوم از GTK+ استفاده می کند ، خود Qt و GTK+ در واقع «کتابخانه»هایی هستند که در آن ها برنامه هایی برای کنترل Widget ها نوشته شده است ، اکنون این کتابخانه ها یا library ها به چه کاری می آیند؟ این کتابخانه ها باعث می شوند تا برنامه نویس به جای آن که از ابتدا وقت خود را برای نوشتن این رفتارها (رفتارهایی که widget ها تعریف می کنند) تلف کنند در برنامه ی خود یک لینک به این کتابخانه ها می دهند ، از این پس برنامه ی نوشته شده با تعاریفی که از قبل برای آن در کتابخانه ها شده است کار می کند ، بنابراین یک برنامه ی KDE به کتابخانه های Qt لینک داده شده و از widget های تعریف شده در آن استفاده می کند ، این همان دلیل شباهت برنامه های KDE به هم است ، این قضیه درباره ی گنوم هم صادق است. شاید این سوال برای شما پیش بیاید که آیا می شود از برنامه های GNOME در KDE استفاده کرد؟ (یا بلعکس) ، در پاسخ باید گفت بله ، در اغلب موارد می توان استفاده کرد اما برای استفاده از هر کدام باید کتابخانه هایشان را نیز نصب کنید برای نمونه برای استفاده از برنامه های KDE باید حتما کتابخانه های Qt را نصب کرده باشید.

منابع :

<http://www.wikipedia.org> , <http://www.gnuir.org> , <http://www.govashir.com>

برنامه نویسی GUI

در محیط X از کتابخانه Xlib می توان برای برنامه نویسی GUI بهره برد. Xlib یک کتابخانه سرویس گیرنده پروتکل X Window System می باشد که به زبان C نوشته شده است. این کتابخانه حاوی توابعی برای فعل و انفعال با یک سرور X می باشد. این توابع به برنامه نویس اجازه می دهد بدون آنکه با جزئیات این پروتکل آشنایی داشته باشد برنامه بنویسد. برنامه های کاربردی اندکی به طور مستقیم از Xlib استفاده می کنند. بلکه کتابخانه های دیگری وجود دارند که از Xlib برای فراهم نمودن widget toolkits استفاده می کنند. که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- Intrinsics(Xt)
- Athena widget set(Xaw)
- Motif
- Gtk+
- Qt (X11 version)
- Tk

Xlib در سال ۱۹۸۵ ظاهر شد و هم اکنون در واسط گرافیکی کاربر تعداد زیادی از سیستم های عامل شبه یونیکس به کار برده می شود. کتابخانه XCB تلاشی است برای جایگزینی Xlib. با این حال هنوز هم Xlib به طور وسیعی

استفاده می‌شود ، امروزه برنامه‌هایی که با استفاده از این کتابخانه پیاده‌سازی شده‌اند می‌توانند از XCB به عنوان یک لایه انتقال سطح پایین‌تر استفاده نمایند. مزایای XCB نسبت به Xlib یکی کاهش در اندازه و پیچیدگی کتابخانه و دیگری دسترسی مستقیم به پروتکل X11 می‌باشد.

برنامه ذیل با استفاده از کتابخانه Xlib یک پنجره ایجاد می‌نماید که در داخل آن یک مربع سیاه و یک نوشته وجود دارد، برای کامپایل این برنامه دستورات ذیل را در خط فرمان تایپ کنید:

```
$ gcc -Wall x-helloworld.c -o x-helloworld -lX11
```

```
-----  
  
/*  
Simple Xlib application drawing a box in a window.  
*/  
  
#include <X11/Xlib.h>  
#include <stdio.h>  
#include <stdlib.h>  
#include <string.h>  
  
int main(void) {  
    Display *d;  
    Window w;  
    XEvent e;  
    char *msg = "Hello, World!";  
    int s;  
  
    /* open connection with the server */  
    d = XOpenDisplay(NULL);  
    if (d == NULL) {  
        fprintf(stderr, "Cannot open display\n");  
        exit(1);  
    }  
  
    s = DefaultScreen(d);  
  
    /* create window */  
    w = XCreateSimpleWindow(d, RootWindow(d, s), 10, 10, 200, 200, 1,  
                           BlackPixel(d, s), WhitePixel(d, s));  
  
    /* select kind of events we are interested in */  
    XSelectInput(d, w, ExposureMask | KeyPressMask);  
  
    /* map (show) the window */  
    XMapWindow(d, w);  
  
    /* event loop */  
    while (1) {  
        XNextEvent(d, &e);  
        /* draw or redraw the window */  
        if (e.type == Expose) {  
            XFillRectangle(d, w, DefaultGC(d, s), 20, 20, 10, 10);  
            XDrawString(d, w, DefaultGC(d, s), 50, 50, msg, strlen(msg));  
        }  
        /* exit on key press */  
        if (e.type == KeyPress)  
            break;  
    }  
  
    /* close connection to server */  
    XCloseDisplay(d);  
  
    return 0;  
}
```


GTK+

همانطور که ملاحظه نمودید ایجاد واسط گرافیکی کاربر با استفاده مستقیم از Xlib تا حدی پیچیده می باشد بنابراین برنامه نویسان به فکر ایجاد API ها سطح بالایی افتادند که تا حد زیادی کار با آن ها ساده باشد. صد البته توسعه دهندگان نرم افزارهای آزاد و متن باز نیز از پیشگامان این حرکت بودند که از آن جمله می توان به کتابخانه پر قدرت و محبوب GTK+ اشاره کرد.

GTK+ (مخفف Gimp toolkit) یک مجموعه ویجت چند بستری برای ایجاد واسط گرافیکی کاربر می باشد که به همراه Qt یکی از جعبه ابزارهای محبوب سیستم پنجره ای X می باشد.

GTK+ در اصل برای توسعه نرم افزار Gimp (مخفف GNU Image Manipulation Program) که یک ویراشگر تصاویر می باشد در سال ۱۹۹۷ توسط Peter Mattis و Spencer Kimball که از اعضای XCF بودند در دانشگاه برکلی ایجاد شد.

GTK+ بخشی از پروژه گنو بوده و تحت مجوز LGPL انتشار یافته است بنابراین با استفاده از آن می توانید نرم افزار باز، نرم افزار آزاد یا هر نوع نرم افزار تجاری غیرآزاد را ایجاد نمایید بدون اینکه مبلغی جهت کسب مجوز یا حق امتیاز آن بپردازید.

تاریخچه

GTK در اصل طراحی شده بود تا جایگزینی برای کتابخانه Motif که در توسعه GIMP استفاده می شد باشد. Petter Mattis هنگامی که بر روی پروژه GIMP کار می کرد گاهی اوقات از Motif دل سرد می شد بنابراین تصمیم به نوشتن یک جعبه ابزار GUI گرفت و موفق شد در انتشار 0.60 گیمپ آن را به طور کامل با Motif جایگزین نماید. همچنین به علت گسترش GTK تصمیم گرفتند تا آن را بر اساس فناوری شی گرا دوباره نویسی نمایند که این کار هم با موفقیت انجام گرفت و نام GTK+ به نام GTK تغییر یافت که این نسخه جدید از کتابخانه اولین بار در انتشار 0.99 گیمپ به کار گرفته شد.

GTK+2 بعد از 1 GTK+ ارائه شد. مشخصات جدیدی که در این نسخه تعبیه شده بود شامل یک پردازشگر متن بهبود یافته با استفاده از کتابخانه Pango، یک Theme Engine جدید، دسترسی پذیری بهبود یافته با استفاده از کتابخانه ATK (مخفف Accessibility Toolkit)، انتقال کامل کتابخانه به یونیکد با استفاده از رشته های متنی UTF-8 و یک API بسیار انعطاف پذیر، با این حال GTK+2 فاقد سازگاری با GTK+1 می باشد و برنامه نویسان بایستی برنامه های خود را به آن انتقال دهند. با شروع نسخه 2.5، GTK+2 به کتابخانه Cairo که برای پردازش گرافیک برداری طراحی شده بود وابسته شد.

ساختار

GTK+ یک مجموعه ویجت شی گرا می باشد که اگر چه به طور کامل به زبان C نوشته شده اما پیاده سازی آن با استفاده از نظریه کلاس ها و توابع callback (اشاره گر ها به توابع) صورت پذیرفته است. شی گرایی این کتابخانه بوسیله کتابخانه GObject (مخفف Glib Object System) محقق شده است.

GTK+ بر روی GDK (مخفف GIMP Drawing Kit) بنا شده که بطور اساسی این هم یک پوشش، پیرامون توابع سطح پایین، جهت دستیابی به توابع زیرین ایجاد کننده پنجره (Xlib در سیستم مدیریت پنجره X) می باشد.

در سرویس دهنده X11، این کتابخانه برای ترسیم ویجت ها از کتابخانه Xlib استفاده می نماید البته Xt می تواند به عنوان یک جایگزین پیشنهاد شود. استفاده از Xlib قابلیت انعطاف زیادی را برای GTK+ فراهم می کند و اجازه می دهد تا از GTK+ در پلاتفرمی که X در دسترس نیست بتوان استفاده کرد. در حالیکه GTK+ به صورت پیش فرض X را هدف گیری نموده است ولی دیگر پلاتفرم ها نیز پشتیبانی می شوند مانند Direct Fb و Quartz روی Mac OS و Microsoft Windows.

همچنین جزء سومی به نام Glib وجود دارد که دربرگیرنده تعداد اندکی جایگزین به جای برخی توابع استاندارد می باشد، به اضافه چند تابع اضافی برای اداره لیست های پیوندی و غیره. این توابع جایگزین به منظور افزایش قابلیت

حامل **GTK+** مورد استفاده قرار گرفته ، به عنوان مثال برخی از توابعی که در اینجا پیاده گردیده‌اند بر روی یونیکس‌های دیگر قابل دسترسی نیستند و یا اینکه غیراستاندارد می‌باشند مانند `g_strerror()`. به علاوه بعضی از آنها در بردارنده افزایش کارایی برای نسخه‌های `libc` می‌باشند ، مانند `g_malloc` که دارای ابزارهای اشکال‌زدایی بهبودیافته می‌باشد. و در آخر ، **GTK** از کتابخانه **Pango** در جهت بین‌المللی سازی خروجی متن استفاده می‌کند .

GTK+ می‌تواند ظاهر ویجت را تغییر دهد ، این کار با استفاده از موتورهای نمایش مختلف انجام می‌شود. موتورهای نمایش مختلفی وجود دارند که تلاش می‌کنند ظاهر ویجت‌های پلاتفرم در حال استفاده را تقلید نمایند.

Binding های زبان‌های برنامه نویسی

کتابخانه‌ای که با استفاده از یک زبان برنامه نویسی نوشته شده است ممکن است در سایر زبان‌ها نیز مورد استفاده قرار بگیرد البته به شرط آن که **binding** آن زبان نوشته شده باشد.

GTK+ برای بسیاری از زبان‌های برنامه نویسی **binding** دارد.

نام زبان	نام binding	پشتیبانی رسمی
C	GTK+	نسخه اصلی
C++	Gtkmm (gtk--)	بله
Ruby	ruby-gtk2	بله
Python	PyGTK	بله
Java	java-gnome	(نسخه ویندوزی وجود ندارد)
C#	GTK#	بله
PHP	PHP-GTK	بله
Perl	Gtk2-Perl	خیر
Ada	GtkAda	خیر
D	gtkD	خیر
Haskell	gtk2hs	خیر
Lua		خیر
Ocaml	LablGTK	خیر
Pascal		خیر
Pike		خیر
JavaScript	seed	خیر
Smalltalk	Smalltalk YX	خیر
Euphoria		خیر
Other.NET		خیر
Vala و GOB	Gobject که بر اساس سیستم ساخته شده است	

شروع برنامه نویسی با GTK+

این برنامه دارای یک پنجره می باشد که عنوان آن «Hello World!» می باشد و در درون این پنجره یک برجسب با همان متن نمایش داده می شود، برای کامپایل این برنامه دستورات ذیل را در خط فرمان تایپ کنید:

```
$ gcc -Wall gtk-helloworld.c -o gtk-helloworld `pkg-config --cflags --libs gtk+-2.0`
```

```
-----  
helloworld.c
```

```
#include <gtk/gtk.h>
```

```
/* This is a callback function. The data arguments are ignored  
 * in this example. More on callbacks below. */
```

```
static void hello( GtkWidget *widget,  
                  gpointer data )
```

```
{  
    g_print ("Hello World\n");  
}
```

```
static gboolean delete_event( GtkWidget *widget,  
                              GdkEvent *event,  
                              gpointer data )
```

```
{  
    /* If you return FALSE in the "delete_event" signal handler,  
     * GTK will emit the "destroy" signal. Returning TRUE means  
     * you don't want the window to be destroyed.  
     * This is useful for popping up 'are you sure you want to quit?'  
     * type dialogs. */  
  
    g_print ("delete event occurred\n");  
  
    /* Change TRUE to FALSE and the main window will be destroyed with  
     * a "delete_event". */  
  
    return TRUE;  
}
```

```
/* Another callback */
```

```
static void destroy( GtkWidget *widget,  
                   gpointer data )
```

```
{  
    gtk_main_quit ();  
}
```

```
int main( int argc,  
          char *argv[] )
```

```
{  
    /* GtkWidget is the storage type for widgets */  
    GtkWidget *window;  
    GtkWidget *button;
```

```
    /* This is called in all GTK applications. Arguments are parsed  
     * from the command line and are returned to the application. */  
    gtk_init (&argc, &argv);
```

```
    /* create a new window */  
    window = gtk_window_new (GTK_WINDOW_TOPLEVEL);
```

```
    /* When the window is given the "delete_event" signal (this is given  
     * by the window manager, usually by the "close" option, or on the  
     * titlebar), we ask it to call the delete_event () function  
     * as defined above. The data passed to the callback
```

```

    * function is NULL and is ignored in the callback function. */
g_signal_connect (G_OBJECT (window), "delete_event",
                  G_CALLBACK (delete_event), NULL);

/* Here we connect the "destroy" event to a signal handler.
 * This event occurs when we call gtk_widget_destroy() on the window,
 * or if we return FALSE in the "delete_event" callback. */
g_signal_connect (G_OBJECT (window), "destroy",
                  G_CALLBACK (destroy), NULL);

/* Sets the border width of the window. */
gtk_container_set_border_width (GTK_CONTAINER (window), 10);

/* Creates a new button with the label "Hello World". */
button = gtk_button_new_with_label ("Hello World");

/* When the button receives the "clicked" signal, it will call the
 * function hello() passing it NULL as its argument. The hello()
 * function is defined above. */
g_signal_connect (G_OBJECT (button), "clicked",
                  G_CALLBACK (hello), NULL);

/* This will cause the window to be destroyed by calling
 * gtk_widget_destroy(window) when "clicked". Again, the destroy
 * signal could come from here, or the window manager. */
g_signal_connect_swapped (G_OBJECT (button), "clicked",
                          G_CALLBACK (gtk_widget_destroy),
                          G_OBJECT (window));

/* This packs the button into the window (a gtk container). */
gtk_container_add (GTK_CONTAINER (window), button);

/* The final step is to display this newly created widget. */
gtk_widget_show (button);

/* and the window */
gtk_widget_show (window);

/* All GTK applications must have a gtk_main(). Control ends here
 * and waits for an event to occur (like a key press or
 * mouse event). */
gtk_main ();

return 0;
}

```

اصول Signals و Callbacks (سیگنال‌ها و پاسخ‌گوها)

قبل از اینکه جزئیات helloworld را بررسی نماییم، قصد داریم «سیگنال‌ها» و «پاسخ‌گوها» را شرح دهیم، GTK+ یک جعبه ابزار رویدادگرا می‌باشد و این بدین معنی است که بوسیله `gtk_main()` منتظر می‌ماند تا هنگامی که رویدادی رخ داده و کنترل به تابع مناسب سپرده شود. این عمل یعنی سپردن کنترل با استفاده از «سیگنال‌ها» صورت می‌گیرد. (توجه داشته باشید که این سیگنال‌ها همان سیگنال‌های سیستم یونیکس نیستند، و توسط آنها پیاده‌سازی نشده‌اند، اگرچه مجموعه اصطلاحات به کار رفته تقریباً همسان می‌باشند). وقتی که یک رویداد رخ می‌دهد، مانند فشردن دکمه ماوس، سیگنال مناسب توسط ویجتی که بر روی آن کلیک می‌شود منتشر می‌گردد. این روشی است که + GTK بیشترین کار مفید خود را بوسیله آن به انجام می‌رساند. سیگنال‌هایی وجود دارند که همه ویجت‌ها آنها را به ارث می‌برند، مانند «destroy» و همچنین سیگنال‌هایی وجود دارند که مخصوص ویجت خاصی هستند مانند سیگنال «toggled» در یک دکمه تاگل .

برای ایجاد یک دکمه جهت انجام یک عمل، ما یک اداره‌گر سیگنال را جهت بدست آوردن این سیگنال‌ها و فراخوانی

تابع مناسب، کار می‌گذاریم. این عمل با تابعی شبیه به این صورت می‌گیرد:

```
gulong g_signal_connect( gpointer      *object,
                        const gchar   *name,
                        GCallback      func,
                        gpointer       func_data );
```

در اینجا آرگومان اول (object)، نمونه GtkWidget می‌باشد که سیگنالی را صادر خواهد نمود و آرگومان دوم (name)، یک رشته محتوی نام سیگنالی است که شما می‌خواهید آن را بدست آورید. آرگومان سوم (func)، تابعی است که شما می‌خواهید هنگام دریافت سیگنال فراخوانی شود و چهارمین، func_data، داده‌هایی هستند که شما قصد دارید آن را به این تابع ارسال نمایید. این متد یک «شناسه اداره‌گر» را برمی‌گرداند که می‌توان از آن جهت قطع یا مسدود کردن اداره‌گر استفاده نمود. تابعی که در آرگومان دوم تعیین شده است یک «تابع پاسخ‌گو» را فراخوانی می‌کند که عموماً به این شکل خواهد بود:

```
void callback_func( GtkWidget *widget,
                  ... /* other signal arguments */
                  gpointer   callback_data );
```

در اینجا اولین آرگومان به ویجتی که سیگنال را صادر کرده، اشاره می‌کند، و callback_data همان‌گونه که در بالا دیده شد به داده‌هایی که به عنوان آخرین آرگومان به تابع g_signal_connect() ارسال شده اشاره می‌کند.

نکته: قالب بالا فقط یک راهنمای عمومی برای اعلان یک تابع پاسخ‌گو به سیگنال می‌باشد، زیرا بعضی از سیگنال‌های خاصی که ویجت‌ها صادر می‌کنند، پارامترهای فراخوانی متفاوتی را به وجود می‌آورند.

فراخوانی دیگری که در مثال helloworld از آن استفاده شده تابع ذیل می‌باشد:

```
gulong g_signal_connect_swapped( gpointer      *object,
                                 const gchar   *name,
                                 GCallback      func,
                                 gpointer       *callback_data );
```

g_signal_connect_swapped() مشابه g_signal_connect() می‌باشد به استثنای اینکه وقتی اداره‌گر فراخوانی شود داده و سیگنال منتشر شده معاوضه خواهند شد. بنابراین وقتی این تابع برای اتصال سیگنال‌ها استفاده می‌کنیم، تابع پاسخ‌گو به حالت ذیل خواهد بود:

```
void callback_func( gpointer   callback_data,
                  ... /* other signal arguments */
                  gpointer      *object);
```

در اینجا object معمولاً یک ویجت می‌باشد. ما معمولاً تابع پاسخ‌گویی را برای g_signal_connect_swapped() هر قدر هم که مهم باشد برپا نمی‌کنیم. هنگامی که یک سیگنال برای اشیا دیگر منتشر می‌شود از این نوع توابع برای فراخوانی توابع GTK که یک ویجت و یا یک شی را به عنوان یک آرگومان می‌پذیرند استفاده می‌شود. در مثال helloworld ما سیگنال «clicked» را به یک دکمه متصل کرده‌ایم، اما تابع gtk_widget_destroy() برای ویجت «window» فراخوانی می‌شود.

Glade

همان‌طور که ملاحظه نمودید ایجاد برنامه‌ها با این روش قدری مشکل و وقت‌گیر می‌باشد به همین منظور کتابخانه glade ایجاد شده است. برای طراحی با استفاده از این کتابخانه از برنامه‌ای به نام Glade Interface Designer استفاده می‌شود. محیط این برنامه بسیار شبیه محیط‌های Visual می‌باشد با این تفاوت که در این محیط فقط واسط GUI یا همان ظاهر برنامه ساخته می‌شود و برای کد نویسی بایستی از یک IDE و یا مانند اکثر برنامه نویسان از یک ویرایشگر متن استفاده کنید. در نسخه قبلی Glade Interface Designer (نسخه ۲) این نرم‌افزار می‌توانست خروجی برنامه را علاوه بر قالب XML به صورت کد C و یا ++C تولید نماید ولی به علت وجود نقص در کدهای

تولید شده و نارضایتی کاربران ، در نسخه سوم Glade این قابلیت کنار گذاشته شد و کل پروژه در یک فایل XML ذخیره می شود. در ادامه، مثال قبلی با استفاده از glade نوشته شده است، برای کامپایل این برنامه دستورات ذیل را در خط فرمان تایپ کنید:

```
$ gcc -Wall glade-helloworld.c -o glade-helloworld `pkg-config --cflags --libs gtk+-2.0 libglade-2.0`
```

```
-----  
#include <gtk/gtk.h>  
#include <glade/glade.h>  
  
/* This is a callback function. The data arguments are ignored  
 * in this example. More on callbacks below. */  
static void hello( GtkWidget *widget,  
                  gpointer data )  
{  
    g_print ("Hello World\n");  
}  
  
static gboolean delete_event( GtkWidget *widget,  
                              GdkEvent *event,  
                              gpointer data )  
{  
    /* If you return FALSE in the "delete_event" signal handler,  
     * GTK will emit the "destroy" signal. Returning TRUE means  
     * you don't want the window to be destroyed.  
     * This is useful for popping up 'are you sure you want to quit?'  
     * type dialogs. */  
  
    g_print ("delete event occurred\n");  
  
    /* Change TRUE to FALSE and the main window will be destroyed with  
     * a "delete_event". */  
  
    return TRUE;  
}  
  
/* Another callback */  
static void destroy( GtkWidget *widget,  
                   gpointer data )  
{  
    gtk_main_quit ();  
}  
  
int main( int arg,  
          char *argv[] )  
{  
    /* GtkWidget is the storage type for widgets */  
    GtkWidget *window;  
    GtkWidget *button;  
  
    /* GladeXML is the storage type for glade xml file */  
    GladeXML *glade_xml_file;  
  
    /* This is called in all GTK applications. Arguments are parsed  
     * from the command line and are returned to the application. */  
    gtk_init (&argc, &argv);  
  
    /* load the interface */  
    glade_xml_file = glade_xml_new("hw.glade", NULL, NULL);  
  
    /* Fetch window feature from glade file */  
    window = glade_xml_get_widget(glade_xml_file, "window1");
```

```

/* Fetch button feature from glade file */
button = glade_xml_get_widget(glade_xml_file, "button1");

/* Connect signals*/
glade_xml_signal_connect(glade_xml_file, "delete_event",G_CALLBACK
(delete_event));
glade_xml_signal_connect(glade_xml_file, "destroy",G_CALLBACK (destroy));
glade_xml_signal_connect(glade_xml_file, "hello",G_CALLBACK (hello));

/* This will cause the window to be destroyed by calling
 * gtk_widget_destroy(window) when "clicked". Again, the destroy
 * signal could come from here, or the window manager. */
g_signal_connect_swapped (G_OBJECT (button), "clicked",
                          G_CALLBACK (gtk_widget_destroy),
                          G_OBJECT (window));

gtk_widget_show_all(window);

/* All GTK applications must have a gtk_main(). Control ends here
 * and waits for an event to occur (like a key press or
 * mouse event). */
gtk_main ();

return 0;
}

```

برای استفاده از **glade** بایستی کتابخانه‌های مربوط به آن نیز بر روی سیستم نصب شده و یا به گونه‌ای در دسترس باشند و علاوه بر این توسعه دهندگان **GTK+** قصد دارند که کتابخانه‌هایی را که توسط طرف‌های ثالث (که اکثراً توسعه دهندگان پروژه گنوم می‌باشند) تهیه شده و در بیرون از پروژه **GTK+** قرار دارند و توسط برنامه نویسان استفاده زیادی از آن‌ها می‌شود به پروژه **GTK+** منتقل نمایند و برای این مهم دو نوع راهکار در نظر گرفته‌اند یکی انتقال بی نقص آن **API** ها و دیگری دوباره نویسی آن پروژه‌ها در پروژه مادر (**GTK+**)، کتابخانه **glade** نیز از این امر مستثنی نیست و به همین منظور توسعه دهندگان **GTK+** بخشی را با عنوان **GtkBuilder** به این پروژه اضافه نموده‌اند. همچنین **Glade Designer** نیز از نسخه 3.6 به بعد از این فرمت پشتیبانی می‌نماید. در ادامه مثال قبلی با استفاده از **GtkBuilder** نوشته شده است، برای کامپایل این برنامه دستورات ذیل را در خط فرمان تایپ کنید:

```

$ gcc -Wall gtkbuilder-helloworld.c -o gtkbuilder-helloworld `pkg-config
--cflags --libs gtk+-2.0`

```

```

-----
#include <gtk/gtk.h>

/* This is a callback function. The data arguments are ignored
 * in this example. More on callbacks below. */
static void hello( GtkWidget *widget,
                  gpointer data )
{
    g_print ("Hello World\n");
}

static gboolean delete_event( GtkWidget *widget,
                              GdkEvent *event,
                              gpointer data )
{
    /* If you return FALSE in the "delete_event" signal handler,
     * GTK will emit the "destroy" signal. Returning TRUE means
     * you don't want the window to be destroyed.
     * This is useful for popping up 'are you sure you want to quit?'
     * type dialogs. */

```

```

g_print ("delete event occurred\n");

/* Change TRUE to FALSE and the main window will be destroyed with
 * a "delete_event". */

return TRUE;
}

/* Another callback */
static void destroy( GtkWidget *widget,
                    gpointer  data )
{
    gtk_main_quit ();
}

int main( int   argc,
          char *argv[] )
{
    /* GtkWidget is the storage type for widgets */
    GtkWidget *window;
    GtkWidget *button;

    /* GtkBuilder is the storage type for ui xml file */
    GtkBuilder *uixml;

    /* This is called in all GTK applications. Arguments are parsed
     * from the command line and are returned to the application. */
    gtk_init (&argc, &argv);

    /* load the interface */
    uixml = gtk_builder_new();
    gtk_builder_add_from_file(uixml, "hw.ui", NULL);

    /* Fetch window feature from glade file */
    window = GTK_WIDGET(gtk_builder_get_object (uixml, "window1"));
    /* Connect signals*/
    g_signal_connect(G_OBJECT(window), "delete-event", G_CALLBACK(delete_event),
NULL);
    g_signal_connect(G_OBJECT(window), "destroy", G_CALLBACK(destroy), NULL);

    /* Fetch button feature from glade file */
    button = GTK_WIDGET(gtk_builder_get_object (uixml, "button1"));
    /* Connect signals*/
    g_signal_connect(G_OBJECT(button), "clicked", G_CALLBACK(hello), NULL);

    /* This will cause the window to be destroyed by calling
     * gtk_widget_destroy(window) when "clicked". Again, the destroy
     * signal could come from here, or the window manager. */
    g_signal_connect_swapped (G_OBJECT (button), "clicked",
                             G_CALLBACK (gtk_widget_destroy),
                             G_OBJECT (window));

    gtk_widget_show_all(window);

    /* All GTK applications must have a gtk_main(). Control ends here
     * and waits for an event to occur (like a key press or
     * mouse event). */
    gtk_main ();

    return 0;
}

```


منابع :

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.gtk.org>